

Raluca-Irina IONIȚĂ

Academia Nationala de Informatii "Mihai Viteazul"

RISKS, THREATS AND VULNERABILITIES IN THE COMPLEX DYNAMIC OF THE SYRIAN CONFLICT

Case
Study

Keywords

Islam,
Syria,
War,
ISIL,
The US,
Russia,
N.A.T.O

Abstract

The regional conflict that takes place now in the middle east from Afghanistan, Iraq to Syria has proven to be incrementally complex and difficult to manage from a geo-political point of view. It is becoming harder to know who are the violent non-state actors and who is backing them, turning what was at first a civil war into a proxy war between the western countries on one side and Russia, pro Assad forces and Iran. Also, Turkey who at once was considered to be an important ally to the US has now grown closer to Russian interests, bombing Kurdish troops backed by the US. In this regard it is becoming obvious that there are a number of threats, risks, and vulnerabilities that arise in an unpredictable manner. In conclusion, this paper analyzes the main solutions that can be adopted in order to control and manage the complex dynamic that are unfolding in Syria.

INTRODUCERE

Cu siguranță cea mai nesigură zonă din punct de vedere strategic în momentul actual este Siria și teritoriul adiacent. Cu toate că acest conflict a izbucnit în data de 15 Martie 2011, devine evident că Statele Occidentale și Membrii N.A.T.O. nu reușesc să genereze o soluție viabilă pentru a crea un context de pace în zonă. Desigur, de-a lungul timpului au fost adoptate atât măsuri care țin de securitatea militară cât și de cea economică, însă impactul acestora a fost minimal prin comparație cu prognozele inițiale.

Incapacitatea de a genera soluții vine și din faptul că actorii statali și non-statali care iau parte la acest conflict au cel mai adesea interese divergente cu privire la viitorul spațiului Sirian. De asemenea, deciziile luate de către Administrația Prezidențială atât a lui George Bush (cu privire la situația din Irak și Afghanistan) cât și strategia zonală dezvoltată de Președintele Barack Obama s-au dovedit a fi în cea mai mare parte ineficiente.

Un exemplu clar al lipsei de viziune în această cauză sunt soluțiile celor doi candidați la Președinția Statelor Unite ale Americii, pe de o parte Hillary Clinton care a militat atât ca secretar de stat cât și în campanie pentru înarmarea insurgenților în lupta contra Statului Islamic și a Președintelui Sirian Bashar al-Assad, iar pe de altă parte Președintele Donald Trump care nu a exprimat nici o viziune, singurul său argument fiind crearea unui parteneriat Ruso-American contra Statului Islamic. Ambele viziuni, dacă ar fi implementate ar aduce cu sine o serie de riscuri, vulnerabilități și amenințări unele evidente, altele mai puțin evidente. Spre exemplu, din punct de vedere al strategiilor de securitate militară, ori de câte ori în ultimele decenii S.U.A. a înarmat grupuri de insurgenți, aceștia, în cele din urmă au devenit ostili intereselor americane, dezvoltând ample rețele de teroare ca ISIS și al-Qaeda. Cu siguranță ideea unui parteneriat între Federația Rusă și Statele Unite ale Americii ar crea un întreg palier de riscuri, luând în considerare faptul că forțele armatei Ruse se află deja pe teritoriul Siriei ducând o campanie militară cu interese proprii. Cea mai mare divergență strategică între S.U.A. și Rusia, în conflictul Sirian, este Președinția lui Bashar al-Assad, care în trecut a fost susținută de Federația Rusă și în prezent este consolidată de aceștia, unde Statele Unite îl consideră pe al-Assad un dictator și un criminal pentru folosirea armelor biologice (Shaheen, 2016) contra propriei populații și doresc să îl înlăture.

Analizând acești factori, în continuare voi cerceta care sunt principalele riscuri, amenințări și vulnerabilități care pot aduce atingere securității spațiului N.A.T.O. și de asemenea voi analiza o serie de soluții potențiale pentru acest conflict.

DELIMITĂRI CONCEPTUALE ÎN SECURITATEA NAȚIONALĂ

Securitatea națională din punct de vedere conceptual reprezintă multitudinea de decizii prin care un guvern, împreună cu parlamentul, protejează statul și cetățenii săi împotriva amenințărilor naționale apelând la numeroase resurse de putere, cum ar fi puterea politică, diplomația, puterea economică, puterea militară.

Acest concept a fost dezvoltat în special de către Statele Unite ale Americii, după al Doilea Război Mondial, concentrându-se inițial pe puterea militară și mai târziu dezvoltând o serie largă de domenii prin care să scadă incidența posibilelor amenințări care ar putea afecta atât securitatea militară cât și securitatea non-militară sau economică a statului și a valorilor expuse de către societatea națională. În consecință, în scopul de a poseda securitatea națională, un stat trebuie să posede securitatea economică, securitatea energetică, securitatea mediului, etc. Deși inițial amenințările erau în mare parte militare, venite din partea altor state cum ar fi spre exemplu U.R.S.S. în timpul Războiului Rece, astăzi, securitatea națională recunoaște ca factori de risc și actorii non-statali violenți, grupurile teroriste, corporațiile multinaționale, cartelurile de droguri, organizațiile non-guvernamentale, etc.

În acest context, măsurile de securitate națională pot varia de la folosirea diplomației pentru a mobiliza aliați și de a izola amenințările, folosirea puterii economice pentru a facilita sau obliga cooperarea, menținerea forțelor armate în puncte strategice, implementarea unui set de măsuri de protecție civilă, utilizarea trupelor militare pentru a apăra integritatea infrastructurilor de bază, folosirea serviciilor de informații pentru a detecta, destructura sau de a evita amenințările, folosirea serviciilor de contrainformații pentru a proteja cetățenii de amenințările interne, etc.

În prezent nu există o singură definiție universal acceptată a securității naționale. Varietatea definițiilor oferă o prezentare generală a numeroaselor utilizări ale acestui concept. Conceptul rămâne încă greu definibil și într-o plină expansiune, acesta pornind de la definiții simple, care subliniau inițial libertatea față de amenințarea militară și constrângerea politică iar mai târziu au inclus și alte forme de securitate non-militare, potrivit circumstanțelor contemporane (Romm, 1993).

Ca și în cazul puterii naționale, aspectul militar al securității este unul important, dar nu singura componentă a securității naționale. Pentru a dezvolta un nivel ridicat de securitate, un stat are nevoie și de alte forme de securitate cu ar fi cea diplomatică, politică, societală, de mediu, energetică și economică (Romm, 1993).

În acest sens elementele securității naționale sunt:

Securitatea militară care în mod tradițional este cea mai veche formă recunoscută de securitate națională (Paleri, 2008) și presupune capacitatea unei națiuni de a se apăra, și / sau de a descuraja agresiunea militară. În mod alternativ, securitatea militară implică capacitatea unui stat de a pune în aplicare opțiunile sale politice prin folosirea forței militare. Una din definițiile acestui concept aparținând „*Dictionary of Military and Associated Terms*” este că securitatea militară reprezintă: „*O condiție care rezultă din stabilirea și menținerea unor măsuri de securitate care să asigure o stare de inviolabilitate în fața actelor sau influențelor ostile*” (Dictionary of military and associated terms, 2002).

Securitatea politică reprezintă aspectul politic al securității fiind o componentă esențială a siguranței naționale căutând să stabilească și să mențină anumite decizii în raport cu ordinea socială. Acest concept în principal se ocupă de amenințările la adresa suveranității unui stat (Buzan, 1997).

Securitatea economică, în sistemul complex de comerț internațional, caracterizat prin acorduri multi-naționale, și o inter-dependența reciprocă a statelor în schimbul de servicii și resurse este la fel de importantă ca și securitatea militară. Spre exemplu, crearea și protejarea locurilor de muncă, generează un set de necesități atât de securitate cât și sociale care sunt vitale pentru securitatea națională. În statele în care structurile de securitate nu găsesc un echilibru între aceste tipologii, cum ar fi spre exemplu Venezuela unde accentul s-a pus preponderent pe securitatea militară, vor exista probleme sociale severe care vor paraliza orice efort al siguranței naționale.

Alte categorii la fel de importante sunt **securitatea mediului** care în contextul dezvoltării mijloacelor actorilor statali și non-statali devine problematică, întrucât un eveniment care aduce un impact asupra mediului cauzează atât o diminuarea a capacitații de reacție din partea autorităților de securitate cât și o problemă economică care duce la vulnerabilizarea sistemului financiar. O altă categorie este **cyber-securitatea** care începe să joace un rol din ce în ce mai important în politica de stat și securitatea globală, întrucât un spațiu informatic slab securizat poate da naștere unui set de vulnerabilități ale siguranței naționale. Un exemplu în acest sens sunt documentele militare secrete care au fost publicate de Wikileaks și au creat o mare problemă de securitate spațiului S.U.A. fiind prezentate nu doar detaliile operațiunilor secrete din Irak și Afghanistan cât și numele agenților operativi de intelligence implicați în acestea. În continuarea acestei lucrări voi analiza care sunt principalele riscuri, vulnerabilități și amenințări care se pot dezvolta din perspectiva securității militare, economice și politice în conflictul actual din Siria.

CONFLICTUL DIN SIRIA

Războiul Civil Sirian este un conflict armat complex, desfășurat pe teritoriul Siriei, în care au avut loc mai multe intervenții atât din partea actorilor statali cât și non-statali. Războiul a pornit odată cu mișcările sociale din 2011 și s-a transformat într-un conflict armat după ce guvernul președintelui Bashar al-Assad a reprimat într-un mod violent protestele cauzând un număr de aproape 5000 de morți (Malla, 2011) Guvernul sirian de atunci a refuzat orice efort de negociere cu grupurile care i se opuneau ,fie moderate, fie radicale (Davison, 2017).

Încă de la începutul său, războiul a fost unul problematic datorită numeroaselor acțiuni implicate în acesta, pe de o parte guvernul sirian și diverși susținători ai săi, contra unei alianțe dezorganizate de grupuri sunnite arabe rebele (inclusiv Armata Siriană Liberă), Forțele Democratice Siriene, grupurile jihadiste Salafi (inclusiv Al-Nusra Front), care de multe ori cooperează cu rebelii sunniți și Statul Islamic din Irak și Levant (ISIL/ISIS).

Aceste acțiuni primesc un sprijin important din partea actorilor statali străini, ceea ce ar putea cataloga conflictul ca un război proxy purtat între puterile regionale și globale prin intermediari. Spre exemplu, experții consideră că în fapt acest conflict este o luptă de acest tip între S.U.A. și Rusia nu doar pentru interese economice și strategice ci și o reactualizare a Războiului Rece (Barnard & Shoumali, 2015).

Din acest punct de vedere putem observa că interesul Rusiei pentru Siria s-ar putea dovedi o adevărată amenințare regională. În ultimul deceniu, S.U.A. și coaliția formată din statele membre N.A.T.O. au reușit într-o mare măsură să creeze premisele pentru democrație în Orientul Mijlociu, în state ca Irak-ul și Afghanistanul. Prezența Rusiei în Siria ar putea genera un dezechilibru major care va duce la colapsul acestor premise de dezvoltare democratice în regiune.

Grupurile de opoziție siriene anti al-Assad au format un conglomerat numit Armata Siriană Liberă și în mod gradual au preluat controlul asupra zonei Alep și a unei părți importante din sudul Siriei. Desigur acestora li s-au alăturat și grupări radicale ca ISIS și Al-Nusra (ramura Siriană al al-Qaeda) care au reușit să schimbe obiectivele ideologice moderate inițiale cu unele radicale (Dettmer, 2016). În partea de nord, forțele guvernamentale siriene s-au retras în mare parte pentru a lupta împotriva Armatei Siriene Libere, permițând grupării kurde YPG(Unitățile de Protecție Kurde) să intervină și să își proclame autonomia. În 2015, YPG și-a unit forțele cu organizații arabe, armene și unele grupări turkmene, formând Forțele Democratice Siriene (Miste, 2016.)

Proclamarea autonomiei și cristalizarea forțelor Kurde într-o unitate de sine stătătoare este un alt risc major și probabil cea mai mare amenințare porpiu-zisă la adresa securității regionale. Turcia este singurul stat membru N.A.T.O. din regiune și de asemenea a permis instalarea unei baze militare aviatice a Armatei S.U.A. la Incirlick, care este principalul punct strategic în lupta contra-teroristă. Pe fondul dezvoltărilor recente, în special a tentativei eșuate de lovitură de stat din data de 15 iulie 2016, Turcia, prin președintele Recep Erdogan, care a conștientizat vulnerabilitățile de securitate ale sistemului pe care îl conduce, caută aliați pentru întărirea siguranței statului său. Printre discuțiile post- tentativei de lovitură de stat acesta s-a întâlnit atât cu Președintele Vladimir Putin cât și cu Președintele Chinei Xi Jinping. Luând în considerare aceste date și faptul că în mod deschis S.U.A. a pregătit, susținut și înarmat o parte din rebelii Kurzi alături de proclamarea autonomiei de factor a kurzilor la Rojava- Federația Siriei de Nord- este evident că direcția Turciei va schimba întreg climatul de securitate global. Spre exemplu, dacă Turcia va alege să părăsească N.A.T.O. și va consolida o alianță cu Federația Rusă, pe de o parte cel mai important punct strategic în lupta contra-teroristă se va pierde și desigur după episodul din august 2014 în care Rusia a obținut un control substanțial asupra Ucrainei acum vor obține și un control important asupra Turciei, Mării Negre și Bosforului. Astfel, este evident că cristalizarea kurzilor și a grupărilor radicale este un risc major care poate duce la urmări problematice atât pentru spațiul N.A.T.O. cât și pentru Uniunea Europeană. În data de 30 septembrie 2015, la o solicitare oficială din partea guvernului sirian condus de președintele Bashar al-Assad, Forțele Aeriene din Rusia au început o campanie susținută de atacuri atât împotriva Statului Islamic cât și contra Armatei Siriene Libere (BBC, October 10, 2015) Inițial, raidurile au fost efectuate exclusiv de către aeronave ruse staționate în baza Khmeimim din Siria. La scurt timp după începerea operațiunii ruse, președintele SUA, Barack Obama, a autorizat reprovizionarea militanților kurzi și a opoziției arabe-siriene. Obama a subliniat că S.U.A. va continua să sprijine opoziția siriană chiar dacă Rusia s-a alăturat conflictului (Starr, 2016). Cu toate acestea, la data de 8 octombrie 2015, SUA a anunțat în mod oficial sfârșitul programului Pentagonului, care a costat 500 milioane de dolari, de a instrui și dota militar rebelii sirieni, recunoscând eșecul acestuia. Însă, de asemenea au anunțat că vor continua programele clandestine ale CIA de a înarma și pregăti luptători anti-guvernamentali. În luna octombrie 2015, avioanele de război ruse au bombardat o tabără condusă de rebeli, antrenați de CIA, acest punct marcând definitiv opoziția din acest conflict a S.U.A. și al Federației Ruse (ABC News, October 2, 2015).

Analizând această situație, devine evident că un conflict Ruso-American, atât ca război proxy cât și ca potențial conflict direct este o amenințare la adresa întregului spațiu occidental. Dacă acest conflict se va dezvolta există posibilitatea izbucnirii unui al treilea război mondial (Sims, 2016) care cu siguranță va aduce cu sine o amenințare asupra siguranței Europei, Președintele Vladimir Putin amenințând în mod repetat statele care au pe teritoriul lor elemente ale scutului anti-rachetă. Pe de altă parte, dacă S.U.A. va permite Rusiei să câștige lupta anti-ISIS și să exercite un control politic regional, de asemenea, acest fapt va reprezenta un nivel ridicat de risc pentru spațiul Mării Negre, a țărilor riverane și în cele din urmă a Occidentului. Din acest motiv situația regională este problematică, volatilă iar soluțiile întârzie să apară. Un alt risc menționat anterior pe care îl vom detalia este programul de politică externă a Președintelui Ales Donald J. Trump care în repetate rânduri a întărit nu doar ideea normalizării relațiilor S.U.A.-Rusia ci și ideea de a susține Rusia în lupta contra Statului Islamic. În cazul în care acest fenomen se va materializa, cu siguranță va reprezenta un risc major la adresa securității globale întrucât nu doar ar credibiliza Rusia ci chiar ar fi un suport în planul lui Vladimir Putin de a-și crește sfera de influență.

În acest conflict s-a implicat și Iranul, care neagă că au desfășurat forțe militare combatante, însă recunosc public că au trimis trupe care oferă consultanță militară forțelor lui Assad în lupta împotriva grupurilor teroriste (Aljazeera, October 14, 2015). Încă de la începutul Războiului Civil Sirian, Iranul și-a exprimat sprijinul pentru guvernul în funcție și a oferit atât ajutor financiar, tehnic cât și militar, inclusiv consultanță pentru formarea unor grupări combatante (The Economist, February 11, 2012). Iran și Siria sunt aliați strategici apropiați. Iranul vede supraviețuirea guvernului sirian ca fiind esențial pentru interesele sale regionale (Fulton, 2016). Încă din faza de revoltă civilă a acestui conflict, Iranul a oferit Siriei suport tehnic avansat iar în timp, când revolta s-a dezvoltat într-un război civil, sprijinul militar iranian a crescut exponențial.

Cel mai important element al suportului iranian este ajutorul din partea serviciilor de securitate și de intelligence iraniene care oferă consiliere și asistență cu scopul de a consolida puterea politică a lui Bashar al-Assad. În decembrie 2013 se considera că Iranul a contribuit cu aproape 10.000 de agenți în Siria (Sherlock, 2014). În vara anului 2013, Iranul și Hezbollah-ul au oferit un sprijin important pe câmpul de luptă forțele siriene, permițându-le să avanseze împotriva opoziției. Implicarea directă a Iranului din 2014 a devenit evidentă odată ce Ministrul sirian al Finanțelor și Economiei a anunțat că „guvernul iranian a dat peste 15 de miliarde de dolari Siriei (SEF, 2014).

De asemenea, responsabil de portofoliul de securitate al Președintelui Siriei- Assad a fost numit Comandatul Iranian al Corpului Gărzilor Revoluționare și trupelor de elită quds- Qasem Suleimani care coordonează înarmarea și instruirea a mii de luptători șiiți pro-guvernamentali (Filkins, 2014).

Implicarea Iran-ului într-un conflict unde printre polii de opoziție se află state ca S.U.A. sau Franța este posibil cea mai mare amenințare la adresa securității globale. Dintre toți actorii statali anti-occidentali, Iranul a fost adesea considerat a fi cel mai vehement și cel mai probabil în a declanșa o luptă contra culturii vestice. Atât oficialii de la Casa Albă cât și oficialii Britanici, de-a lungul timpului au subliniat amenințarea și riscul pe care Iranul îl reprezintă. Aceste temeri scăzuseră odată cu înțelegerea S.U.A.-Iran de încetare a Programului Iranian Nuclear însă astăzi sunt reactivate prin prezența trupelor iraniene în Siria. Dacă ar fi să considerăm acesta un război proxy, implicarea Iranului prin terți împotriva implicării occidentale ar putea escalada și deveni un conflict militar direct. Incapacitatea diplomatică și militară de a bloca suportul Iranian oferit Siriei poate fi un precedent periculos, luând în considerare că dintre toate statele radical islamice, acesta este posibil cel mai bine dezvoltat militar și desigur printre primele ca nivel de resurse financiare. Nu este pentru prima dată când Iranul încearcă să lupte contra influenței S.U.A. în Orientul Mijlociu, în 2015 aceștia implicându-se în susținerea grupurilor militante din Irak și Afghanistan și de asemenea finanțând gruparea Hezbollah în lupta contra Israelului (Spancer, 2015). Strategia Iranului de a consolida islamul radical prin grupuri militare poate fi un mare risc în lupta contra-teroristă întrucât finanțarea, înarmarea și formarea combatanților anti-occidentali prin mijloace și tehnologii sofisticate va produce un dezechilibru în ceea ce înainte era o luptă între forțe inegale.

CONCLUZII

Din punct de vedere al riscurilor, vulnerabilităților și amenințărilor de astăzi, conflictul din Siria este de departe situația cea mai primejdioasă pentru cursul de dezvoltare al lumii occidentale. Atât din punct de vedere al securității militare cât și din punct de vedere economic, această situație, care în mod ascendent devine din ce în ce mai complicată, poate cauza în timp un dezechilibru de putere regională. Acest fenomen, cu siguranță, transformă ceea ce până acum era o luptă între actorii statali occidentali și grupările militante într-un război între tabere care dispun de un nivel ridicat de resurse și pregătire.

Conflictul din Siria, la scurt timp după izbucnirea sa în 2011, a devenit un război între diferite acțiuni și

grupuri de interese. Cea mai mare vulnerabilitate a statelor Occidentale este incapacitatea de a forma o alianță regională în lupta contra ISIS și a lui Bashar al-Assad. Spre exemplu devine evident că în momentul de față există o alianță între Trupele pro-guvernamentale, Iran și Rusia, structură care devine din ce în ce mai cristalizată. În contrast, S.U.A. a înregistrat nu doar un eșec în a înarma populația kurdă și rebelii anti-Assad (o parte dintre ei alăturându-se ISIS) ci și un eșec în promovarea alianței cu Turcia care a început să impună restricții asupra bazei militare de la Incirlick și să bombardeze trupele kurde antrenate de armata S.U.A. și CIA.

În concluzie, consider că una dintre soluțiile viabile care ar putea fi adoptate de trupele pro-occidentale este crearea și consolidarea unei alianțe regionale puternice, cu o strategie comună care să se poată opune celei formate din Siria/Rusia/Iran. Lipsa obiectivelor comune, a statelor occidentale implicate în lupta din Siria, este o vulnerabilitate care a fost și este exploatată de alianța pro-Assad. Alt factor important este re consolidarea relației dintre N.A.T.O/S.U.A. și Turcia pentru a crea o zonă strategică regională.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Russia bombs group trained by CIA; Iran troops to join Syria war. (2015, October 01). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.abc.net.au/news/2015-10-02/iran-troops-to-join-syria-war-russia-bombs-group-trained-by-cia/6821822>
- [2] Aljazeera, Two more Iranian commanders killed in Syria. (n.d.). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.aljazeera.com/news/2015/10/iranian-commanders-killed-syria-151013192529038.htm>
- [3] Starr B. Obama authorizes resupply of Syrian opposition. (n.d.). Retrieved January 26, 2017, from <http://edition.cnn.com/2015/10/05/politics/russia-ground-campaign-syria-isis/>
- [4] Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. D. (1997). *Security: a new framework for analysis*. USA: Lynne Rienner .
- [5] Dettmer J, Syria's Rebels: Radicalization and Division. (n.d.). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.mei.edu/content/syrias-rebels-radicalization-and-division>
- [6] Davison J., Syria's Assad says he will not negotiate with armed groups. (2015, December 11). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-idUSKBN0TU2F920151211>

- [7] Paleri, P. (2008). *National security: imperatives and challenges*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Pub. Co.
- [8] Spancer, R. (2015), Iran is 'taking over Iraq' and Obama must put boots on the ground against Isil, warns Saudi Arabia. Retrieved January 26, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/11453242/Iran-is-taking-over-Iraq-and-Obama-must-put-boots-on-the-ground-against-Isil-warns-Saudi-Arabia.html>
- [9] Romm, J. J. (1993). *Defining national security: the nonmilitary aspects*. New York: Council on Foreign Relations Press.
- [10] „Sherlock, R. (n.d.). *Iran boosts support to Syria*. Retrieved January 26, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/10654144/Iran-boosts-support-to-Syria.html> *Dictionary of military and associated terms*. (2002). Honolulu, HI: University Press of the Pacific.
- [11] SEF, The Interim Finance Minister: 15 Billion Dollars Iranian Support to Assad. (2014, January 20). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.syrianef.org/En/2014/01/the-interim-finance-minister-15-billion-dollars-iranian-support-to-assad/>
- [12] Will Fulton, (2016), Iranian Strategy in Syria. (n.d.). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.understandingwar.org/report/iranian-strategy-syria>
- [13] Malla H. (2011, December 13). Syria crackdown has killed 5,000 people, UN says. Retrieved January 26, 2017, from <http://www.cbsnews.com/news/syria-crackdown-has-killed-5000-people-un-says/>
- [14] The long road to Damascus. (2012, February 11). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.economist.com/node/21547305>
- [15] Filkins, D. (2014, December 15). The Shadow Commander. Retrieved January 26, 2017, from <http://www.newyorker.com/magazine/2013/09/30/the-shadow-commander?currentPage=all>
- [16] Syria conflict: Russia launches fresh strikes. (2015, October 01). Retrieved January 26, 2017, from <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34413050>
- [17] Barnard, A., & Shoumali, K. (2015, October 12). U.S. Weaponry Is Turning Syria Into Proxy War With Russia. Retrieved January 26, 2017, from http://www.nytimes.com/2015/10/13/world/middleeast/syria-russia-airstrikes.html?_r=0
- [18] Shaheen, K. (2016, March 14). 'Almost 1,500 killed in chemical weapons attacks' in Syria. Retrieved January 26, 2017, from <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/14/syria-chemical-weapons-attacks-almost-1500-killed-report-united-nations>
- [19] Misté Q, (2016, October 20), „*Syrian Democratic Forces to combat ISIS on Iraqi border: spokesman*”, Ara News, from: <http://aranews.net/2016/10/syrian-democratic-forces-combat-isis-iraqi-border-official/>
- [20] Sims A., „*Retrieved January 26, 2017, from http://www.independent.co.uk/news/world/europe/us-russia-third-world-war-syria-conflict-aleppo-turkey-deputy-prime-minister-numan-kurtulmus-a7366571.html*